

Onderstaande artikelen zijn verschenen in *Inspirare. Tijdschrift voor charismatische en evangelische theologie*, jrg. 1 (2019), nr. 1, p. 33-40 (Meulmeester) en p. 41-47 (Stoppels)

Wegen tot vernieuwing. Praktijkberichten uit gemeente en parochie

Aflevering 23

Deze rubriek werd gestart in 2004 in het tijdschrift GEESTkracht. Bij het samengaan van Soteria en GEESTkracht is besloten de rubriek voort te zetten. In elke aflevering is er de focus op een specifieke geloofsgemeenschap. Het gaat daarbij om eerlijke verslagen van zoektochten naar kerk-zijn hier en nu. Nadrukkelijk gaat het niet om succesverhalen. Mislukkingen zijn ook leerzaam. Aansluitend aan ieder praktijkbericht volgt een evaluatie met behulp van inzichten uit de wereld van de gemeenteopbouw.

De Wegwijzer Almere. Lessen uit 25 jaar missionair werk

André Meulmeester

Welke lessen kunnen we leren van 25 jaar missionair werk in een stad? Van pionieren, tot het ontstaan van een eerste gemeente en het vermenigvuldigen naar zeven nieuwe locaties? Het begon 25 jaar geleden met een preek in een kerkje in Friesland dat nu niet meer bestaat. Terwijl er nog maar een paar mensen in de kerk zaten, preekte mijn schoonvader vol vuur over de tekst; "Dit is een betrouwbaar woord en alle aanneming waard dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaars zalig te maken" (1Tim.1:15). Waarbij hij uitriep; "en dit is het Evangelie dat verkondigd moet worden in de steden Amsterdam en Almere". Op de terugweg naar huis spraken we over deze woorden en mijn persoonlijke roeping die ik als jongen van 18 jaar had ervaren. De volgende morgen belde er een ouderling uit Amsterdam. Hij was die nacht wakker geworden en moest indringend voor Almere bidden. Zijn boodschap was niet langer te wachten met het starten van missionair werk omdat de tijd drong. Het volgende weekend had ik een ontmoeting met Willem den Hertog uit Dirksland. We kenden elkaar niet eerder. Toen ik aanbelde en hij opendeed vroeg hij me; "ben je gekomen om te praten over Amsterdam of Almere? Ik ben drie maanden voor die steden aan het bidden". Het werd ons duidelijk dat God een plan had met de stad Almere. Op de dag dat we ons gingen oriënteren en een afspraak hadden met een makelaar, stopten we net voor Almere bij een benzinstation. Willem opende de Bijbel en daar lazen we de tekst; "*Wees niet bevreesd, maar spreek en zwijg niet, want ik ben met u en niemand zal de hand aan u slaan om u kwaad te doen, want ik heb veel volk in deze stad*" (Hand.18:9-10). Deze woorden kwamen met zoveel kracht bij ons binnen dat we wisten dat God ons een krachtige belofte had gegeven voor de stad. Later zijn deze woorden van allerlei kanten en door verschillende mensen bevestigd.

25 jaar geleden trof ik een stad van 100.000 inwoners (inmiddels 210.000). Volgens onderzoek had 98% geen relatie met de kerk. We zijn begonnen met kinderwerk, een boekwinkel en een bijbelcursus. En God bracht in al die jaren duizenden Almeerders op onze weg. Mensen uit meer dan 35 nationaliteiten en meer dan 15 denominaties vormen nu een bloeiende gemeenschap. Er zijn nieuwe missionaire gemeenschappen ontstaan in Almere-Buiten, in Almere-Haven, Almere-Poort, Almere-Noorderplassen en inmiddels ook in Almere-Stad-Oost en Almere-Stad-West. In 2020 geloven we dat er zeven gemeenschappen van geloof, hoop en liefde in Almere zullen zijn.

Hoe het allemaal begon

De boekwinkel was een van de eerste activiteiten waar we mee begonnen. Mensen vroegen; je kunt me wel een Bijbel geven, maar kun je ook vertellen wat erin staat? Met een groepje mensen achter in de winkel zijn we begonnen met een bijbelcursus. Mensen vroegen of we dit ook op zondag wilden doen. We huurden een zaaltje en die zondag kwamen er zeven mensen. Mijn vrouw nam de kinderen mee naar een lokaal ernaast

en las voor uit de kinderbijbel. Zo startte de zondagsschool. Iemand vroeg of we ook de liedjes van de kinderclub konden zingen en we zongen 'Lees je Bijbel, bid elke dag!'. Iemand vroeg te bidden voor een zieke buurman en de voorbede ontstond. Na afloop dronken de mensen koffie en er ontstond een nieuwe gemeenschap. Iemand zette een plastic bekertje op tafel voor het goede doel en de collecte was een feit. Het eerste groepje bestond uit mensen uit diverse culturen. Zij nodigden weer anderen uit hun cultuur of kennissenkring uit. De zaal werd te klein en we verhuisden. Voor we het in de gaten hadden ontstond er een nieuwe gemeenschap. Mensen die elkaar voorheen niet kenden, kregen een diepe vriendschap met elkaar. Er kwam zorg voor de armen, we gaven boodschappen aan de hongerigen, we bezochten zieken, eenzamen kwamen naar de winkel, we baden voor mensen en God verhoorde wonderbaarlijk. Wat geen mens voor mogelijk heeft gehouden gebeurde. Nieuwe groepen mensen ontstonden. Jezus belooft dat, als we Zijn sleutels gebruiken, de hemel toekijkt en een bovennatuurlijke kracht met ons zal zijn. Dat is wat we zien gebeuren!

Wat kunnen we terugkijkend van deze missionaire beweging leren? Een aantal gedachten kunnen ons mogelijk helpen:

Strategisch kijken naar een gebied

Jaren geleden bezocht ik een klein museum in een dorpje waar zwaar gevochten is tijdens het Ardennen Offensief. Achter een koord stond een tafel met daarop een gedetailleerde kaart van het gebied. Rond de tafel stonden officieren die elkaar aanwijzingen gaven over de fronten. Dit beeld maakte diepe indruk en bracht me op een idee. Ik kocht een kaart van Almere en nodigde een paar leidinggevendenden uit. Ik vroeg hen: waar liggen de fronten en waar moeten de troepen verplaatst worden. Ik besepte hoe belangrijk het is om mensen en middelen op de meest effectieve plaats in te zetten.

Inzicht in Gods plan begon wat ons betreft met de belofte die ik hierboven al noemde: "Wees niet bevreesd, maar spreek en zwijg niet, want Ik ben met u en niemand zal de hand aan u slaan om u kwaad te doen, want Ik heb veel volk in deze stad" (Hand.18:9-10). Toen deze tekst van verschillende kanten werd bevestigd, zijn we een strategische visie gaan ontwikkelen voor Almere in lijn met deze belofte. We wisten Gods plan. We hoefden niet bang te zijn. God zou met ons meegaan. Want Hij heeft veel volk in deze stad.

Omdat we Gods plan wisten vroegen we ons af 'Heere, waar bevinden zich die mensen die U op het oog hebt? U hebt veel volk, maar waar wilt U dat we beginnen? Moeten we kinderwerk starten, moeten we huis aan huis aanbellen, moeten we een winkel openen? En voor welk gebied geldt deze belofte?' We hebben de kaart van Almere genomen en bekeken wat de grenzen zijn van ons gebied. Is dat de wijk Almere-Buiten of geldt Gods belofte voor de hele stad? Almere is een groeistad die de afgelopen 20 jaar gegroeid is van 100.000 naar ruim 200.000 inwoners. De groeiprognose is dat de stad zal doorgroeien naar 350.000 inwoners. Wat betekent dat voor Gods missie?

Welke fronten tekenen zich af?

Naast dat we proberen nauwkeurig Gods stem te verstaan, kijken we ook naar de cijfers. In Almere maken wij gebruik van de Sociale Atlas, een uitgebreid onderzoek van de gemeente Almere met statistieken voor elke wijk van de stad. Deze Sociale Atlas levert ons een schat aan informatie op over leeftijd, diversiteit en problematiek. Daardoor zien we waar de fronten liggen. Door onderzoek, raadplegen van beschikbare gegevens, kijken naar de leeftijdsopbouw etc. ontdekken we waar specifieke noden zijn. Een hoog echtscheidingspercentage kan reden zijn om via het Welzijnswerk een relatiecursus aan te bieden. De laatste jaren vragen we, voordat wij een nieuw wijkproject starten, een student onderzoek te doen naar de sociale gegevens van een wijk en de missionaire kansen in kaart te brengen.

We vragen ons af welke nood er is onder de mensen die God op onze weg brengt. De omstandigheden van mensen bieden mogelijkheden om verbinding te maken. Is er eenzaamheid, ziekte, spanning of onverwerkt verdriet? Zo leren we met Gods ogen naar mensen te kijken en ontdekken we waar we iets voor hen kunnen

betekenen. Deze wereld is vol gebrokenheid en verdriet. Wij mogen er zijn voor mensen, een arm om hen heen slaan en meeleven in vreugde en verdriet. Niet alleen voor de mensen binnen ons netwerk, maar ook voor alle inwoners van Almere. Wat is de vraag van mensen? In missionair opzicht wordt er veel geïnvesteerd in 'producten' waar geen vraag naar is. Iedere kerk en elke stroming ontwikkelt zijn eigen materiaal, maar voor wie? Is het vaak niet voor onszelf? Het moet voldoen aan onze eigen norm, onze eigen kleur en aan de wensen van onze eigen achterban. Maar wat is de winst voor de mensen van buiten? In missionair werk hebben we geleerd om een aanbod te ontwikkelen aan de hand van de vraag (coproductie). We proberen te voorkomen dat we activiteiten bedenken die we 'ver-markten'. We willen luisteren naar de vraag van mensen en daarbij aansluiten. We hebben gezien hoe God mensen uit de doelgroep de vraag laat stellen. Ouders kwamen ons vragen om iets te organiseren voor hun kinderen, omdat die verhalen uit de Bijbel wilden horen. Niet gelovige mensen vroegen ons om een eenvoudige bijeenkomst op zondag, omdat ze meer over God wilden leren. Het wijkteam vroeg ons mee te denken met een cursus over vragen rondom levenseinde. De overheid vroeg ons mee te denken over de integratie van statushouders. We hebben geleerd te luisteren naar de vraag van mensen en deze te beantwoorden met iets waar zij werkelijk op zitten te wachten! We hebben geleerd dat God de vraag door 'hen' aan ons stelt. Dat maakt de kerk relevant!

Gewoon beginnen en gaandeweg verbeteren

Verder gaan we uit van het principe dat een activiteit goed, maar niet meteen perfect hoeft te zijn. Eenvoudig beginnen en gaandeweg verbeteren werkt beter dan vooraf alles gedetailleerd uitwerken en risicoanalyses maken. Kleine stapjes vooruit in de juiste richting. We betrekken ondernemers bij de missionaire activiteiten. Zij zien kansen en creëren mogelijkheden die een theoloog vaak niet ziet. Ook wijzen zij eerder op het snoeien als we onze tijd en energie in vage dingen beginnen te steken. We stimuleren ondernemerschap en geven mensen graag de ruimte voor experimenteren. Wel in overleg, omdat we willen kijken of het bijdraagt aan de strategische visie. En na een jaar mogen we gerust tot de conclusie komen dat iets niet gewerkt heeft. Een omgeving waar fouten gemaakt mogen worden en niemand wordt afgerekend op vergissingen werkt bevrijdend (tenzij je failliet gaat).

Welke bewegingen doen zich voor?

Soms geeft God bijzondere bewegingen. In het stadsdeel Haven werden wij geconfronteerd met veel hulpvragen van mensen die de weg naar reguliere instanties niet wisten te vinden. Toen wij deze vraag met de gemeente Almere en de woningcorporatie bespraken ontstond het idee om een diaconale wijkwinkel te beginnen. De woningcorporatie stelde een winkelruimte beschikbaar, de gemeente gaf ons een ondersteuningsbijdrage en wij mochten met vrijwillige inzet zorgen voor de programmering. Vorig jaar mochten wij meer dan 1500 concreet geregistreerde hulpvragen doorverwijzen naar reguliere instanties! Dat betekent 1500 mens-tot-mens contacten waarbij we voor mensen kunnen bidden en hen kunnen doorverwijzen naar een van onze andere activiteiten. Ons diaconaal werk is een krachtig missionair instrument geworden. Of het nu om voedsel, kleding, gezondheid, werk, inkomen of geestelijk welzijn gaat, de missie van de kerk omvat de complete mens. Onze Care-afdeling biedt enorme kansen om mensen met het Evangelie in aanraking te brengen!

Van organiseren naar faciliteren

We hebben in de loop van de jaren een omslag gemaakt van organiseren naar faciliteren. In het verleden organiseerden we veel activiteiten. Nu kijken we waar we bewegingen kunnen faciliteren. We zijn steeds meer gaan zien dat het God is die de bewegingen geeft. Wij mogen betrokken raken bij Zijn werk! Als we een teamleider of coördinator aanstellen hebben we het over een kar-duwer in plaats van een kar-trekker. Je mag meebewegen en soms een duwtje geven aan wat God al in beweging heeft gebracht. We mogen erop vertrouwen dat het Zijn werk en verlangen is. Dat geeft ontspanning en geestelijke kracht. Als wij het zeil van de boot in de wind draaien, wordt het schip 'vanzelf' vooruit gestuwd.

Bouwen van netwerken

Toen Jezus op deze aarde rondliep zocht Hij mensen uit om Hem te helpen met Zijn missie. Niet voor niets zocht Hij vissers. Ik vind dit een prachtige metafoor. Die vissers waren geen 'hengelaars' maar 'netwerkers'. Ze gebruikten geen hengel met een haakje, maar gingen met hun boot het meer op en wierpen hun netten uit. Tegen deze mannen zegt Jezus; "Ik zal jullie vissers van mensen maken" (Matth.4:19). We mogen ons richten op de 'grotere vangst'. De afgelopen jaren hebben wij de kracht leren kennen van netwerken. We organiseren eigenlijk geen activiteiten meer die niet op de een of andere manier verbonden zijn met het netwerk. Via een kind op de club bereik je een hele familie. Als er dan een cursus is voor ouders, een winkel waar mensen een Bijbel kunnen kopen en een plek waar ouders met vragen rondom opvoeding terecht kunnen, bouw je netwerken. Netwerken betekent elk lijntje aan elkaar knopen. Naar mate er steeds meer knooppuntjes bijkomen, wordt het net fijnmaziger. Netwerken betekent instapmomenten creëren die direct verbonden zijn met andere activiteiten. Het zijn de bushaltes die perspectief bieden om een nieuwe wereld binnen te gaan. Almere kent een openbaar vervoerssysteem waar elke inwoner binnen vijf minuten vanaf de voordeur bij de dichtstbijzijnde bushalte moet kunnen zijn. De reden hierachter is dat je vanaf een bushalte de hele wereld kunt intrekken. Wij geloven dat elke inwoner van Almere binnen tien minuten vanaf de voordeur bij de dichtstbijzijnde gemeenschap van Gods liefde moet kunnen zijn, want vanaf deze opstapplek kun je het koninkrijk van God binnentrekken. Wij zoeken concreet naar de opstapplekken in de wijk en brengen die in een netwerk.

Netwerken betekent ook samenwerken met professionele partners op het gebied van onderwijs, zorg, overheid en maatschappelijk welzijn en dat zowel lokaal als landelijk. We hebben geleerd dat we ons niet moeten terugtrekken, maar dat er vele kansen zijn om te participeren. De kerk mag de boodschap uitdragen dat wij geloven in een krachtige samenleving gevuld met hoop, geloof en liefde. We hebben het initiatief genomen voor een zorgnetwerk 'Hart voor Almere' dat 15 verschillende professionele zorgpartners bij elkaar brengt op het gebied van geestelijke gezondheidszorg, verslaving, relatie en gezin, werk inkomen en financiën, immigratie, status en verblijf, voeding, kleding en sociaal netwerk. We knopen de netwerken van zorg, diaconaat, pastoraat, politiek, wonen etc. aan elkaar en zien hoe de kerk daarmee maatschappelijk zeer relevant kan zijn. Een mooi resultaat hiervan is dat we samen met onze partners iets mogen betekenen in de prostitutieproblematiek van onze stad.

Jaren geleden hebben we het initiatief genomen om een netwerk van kerken te starten in de stad. We zijn begonnen met zoveel mogelijk voorgangers samen te brengen voor ontmoeting en gebed. Inmiddels is dit een zelfstandig netwerk waarin wij participeren. Vanuit dit netwerk starten we initiatieven als de verspreiding van een Almere-City-NT en gezamenlijke activiteiten rondom Pasen en Kerst. Gezamenlijke activiteiten is niet genoeg. Voor de komende tijd willen we graag ideeën uitwerken voor een strategisch partnerschap waarin per stadsdeel kerken en organisaties zich committeren aan een gezamenlijke missie.

Helder zijn in waar je als kerk voor staat.

Een missionaire kerk kan niet duidelijk genoeg zijn over haar missie, doelen en structuur. Niemand wil bij een vage club horen! Als er twijfel is over de agenda zullen mensen geen vertrouwen krijgen. De Wegwijzer heeft als mission statement: *Wij willen (nog) niet-gelovigen helpen een toegewijde volgeling van Jezus Christus te worden en gelovigen helpen te groeien in Aanbidding, Gemeenschap, Discipelschap, Dienstbaarheid en Getuigen.* De Wegwijzer richt zich op vijf doelen: Aanbidding, Gemeenschap, Discipelschap, Dienstbaarheid en Getuigen. Uiteraard hebben we deze doelen verder onderbouwd en kunnen we uitleggen wat we hieronder verstaan, maar voor iedereen moet duidelijk zijn dat dit voor ons vaststaat. In onze relaties met de overheid of maatschappelijke partners zijn we helder waar we voor staan. Dat voorkomt verwarring, zorgt voor vertrouwen en het maakt je tot een stabiele partner. In dit artikel is niet de ruimte om uit te weiden over de organisatie- en leiderschapsstructuur, maar een doelmatige, heldere organisatie- en leiderschap structuur helpt enorm om de missie van de kerk uit te voeren. Wij laten daarin (senior)leiders van zowel binnen als buiten Almere en de kerk meekijken om ons te adviseren om zo efficiënt mogelijk met onze missie bezig te kunnen zijn. We gaan uit van de bijbelse principes van dienend-

en toerustend leiderschap, hebben een brede laag van verantwoordelijkheden, een structuur van rekenschap en verantwoording en werken zo veel mogelijk in teams. En als het om duidelijkheid gaat; wat de Bijbel en de leer van Jezus betreft, daar laten we geen onduidelijkheid over bestaan. We zijn ervan overtuigd dat de aloude waarheden van de Schrift; de boodschap van het kruis en de opstanding onverkort en onverhuld gepredikt moeten worden. Van al onze activiteiten geldt, als we Jezus er niet in kunnen vinden dan stoppen we er mee!

Respecteer de verschillende culturen.

We zijn in de loop van de jaren gewend geraakt aan het werken met een grote verscheidenheid aan culturen. Als je culturen wilt bereiken, zul je culturen moeten respecteren. Geen enkele cultuur mag over de andere heersen. Iedere cultuur moet bereid zijn iets van de eigen cultuur op te offeren om eenheid aan de voet van het kruis te beleven. Niets mag gelovigen scheiden dan alleen de boodschap van het kruis! Een eigenschap van culturen is dat we snel denken dat onze cultuur superieur is. Omdat wij jarenlang een land zijn geweest dat zendelingen uitzond, denken wij in de kerk vaak nog dat wij superieur zijn, maar inmiddels zijn de rollen omgekeerd. Wij kunnen veel leren van de gelovigen uit Azië, Latijns-Amerika, Afrika en de Arabische christenen. Cultuur is een enorme uitdaging. Kennis van de cultuurmap is hierbij onmisbaar. Dat is op zich al een artikel waard. We hebben geleerd om culturen te respecteren! Culturen herkenning geven en veiligheid bieden in de manier van gemeentezijn maakt verbinding. Hoewel we een Spaanstalige groep van Latino's in de gemeente hebben, Spaanstalige diensten organiseren en er iedere zondag een dienst is voor Farsi-sprekende mensen proberen we zoveel mogelijk mensen samen te brengen in een multiculturele setting. We zien hoe krachtig de gemeenschap zich ontwikkelt als mensen vanuit respect in gemeenschap leren op te trekken met andersdenkenden. We zien de kracht van eenheid in verscheidenheid en ontdekken steeds meer dat Gods Geest zich niet laat vangen in een bepaalde cultuur of theologisch systeem!

Blijf de droom dromen

Dromen kunnen snel uitgeblust worden. Zeker als de aandacht opgeëist wordt door interne issues. Daarom is het nodig om regelmatig 'boven de kaart' te hangen, met elkaar de fronten te zien en te blijven dromen! Hoe ziet een stad eruit als Gods Koninkrijk werkelijkheid wordt? Ik droom van een stad waar minstens 20 procent van haar inwoners aangeeft een levende relatie met Jezus Christus te hebben. Waar veiligheid, vrede en liefde terugkeert. Waar geloof, hoop en liefde regeert. Ik droom van gelovigen die vol zijn van de liefde van Jezus en ontzag hebben voor God. Die gevuld zijn met de vrucht van de Geest; liefde, blijdschap, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. Ik droom van gemeenschappen, in de straten en overal in de wijk, die aansluiting zoeken bij de omgeving en lokale leefgemeenschappen die verbonden zijn aan een gezamenlijke strategie en missie. Ik droom van een kerk waar het niet gaat over gewoontes en dogma's maar over het kruis, verbinding, gemeenschapszin en zorg voor elkaar. Ik droom van een kerk die vitaal is en impact heeft op de gehele samenleving. Waar dagelijks 'buitenstaanders' tot geloof komen die op hun beurt weer wegwijzers worden voor anderen. Waar mensen het fijn vinden om zich met de gaven die zij van God gekregen hebben in te zetten voor een gemeenschappelijke missie. Ik droom van een kerk die midden in de samenleving niet alleen het Koninkrijk van God preekt maar vooral leeft! Ik droom van een stad waar de aanwezigheid van Jezus in en onder de mensen zichtbaar, voelbaar en merkbaar is.

Ik geloof dat dromen werkelijkheid kunnen worden! Niet door kracht of door geweld, maar omdat Jezus heeft gezegd; "u zult de kracht van de Heilige Geest ontvangen, Die over u komen zal; en u zult Mijn getuigen zijn, zowel in Jeruzalem als in heel Judea en Samaria en tot aan het uiterste van de aarde" (Hand.1:8).

André Meulmeester (50) is senior-voorganger van Christelijke gemeente De Wegwijzer in Almere. Hij is getrouwd en heeft vier kinderen. Samen met een team van wijkpastors, missionair werkers en stafleden mag hij leidinggeven aan de missionaire beweging in Almere. Voor meer informatie zie: www.dewegwijzer-almere.nl. Voor reacties op dit artikel kunt u mailen met secretariaatvoorganger@dewegwijzer-almere.nl

Gelovig ondernemen in de polder. Reflecties bij een pionierende gemeente

Sake Stoppels

Almere is misschien wel een van de meest gesecculariseerde steden van Nederland. Daarom is de belofte die Meulmeester en de zijnen met zich meedragen opmerkelijk. Daar waar je vooral zou denken in termen van een kleine Gideonsbende (Rechters 7), leeft de gemeente met een beloftevol woord uit Handelingen 18 waarin juist sprake is van 'veel (Gods)volk in de stad'. Zo'n belofte prikkelt de nieuwsgierigheid. Wat is dit voor een gemeente en hoe vindt ze haar weg in een stad die niet veel op lijkt te hebben met geloof en kerk? Ik concentreer me in dit reflectie-artikel op een aantal zaken die me troffen in het verhaal van Meulmeester. Achtereenvolgens sta ik stil bij het begrip 'Missio Dei' waarmee de praktijk van de Wegwijzer lijkt te kunnen worden aangeduid, bij het ondernemerschap dat uit het verhaal van Meulmeester naar voren springt, bij – wat we zouden kunnen noemen – de individualisering van kerkelijke gemeenten en in de vierde plaats bij de kracht van netwerkvorming. Tot slot sta ik nog kort stil bij vier andere thema's: het gebed, de taal, de ruimte om te falen en de verhouding diaconaat-evangelisatie.

Missio Dei in Almere?

Bij het lezen van het verslag uit Almere kwam het begrip *Missio Dei* steeds bij me naar boven. Met dit begrip wordt uitgedrukt dat het subject van zending allereerst God zelf is, en dus niet de kerk. Gods presentie is breder dan kerkelijke aanwezigheid. De Geest van God heeft de gemeente in het leven geroepen, niet omgekeerd. De Geest gaat niet ván haar, maar vóór haar uit. God is al lang daar waar de gemeente haar roeping nog moet vinden. Het gaat bij de *Missio Dei* om 'participatie in de wereldbetrokkenheid van God waarin alle historische vormen slechts instrument zijn.'¹ Dat maakt dat de kerk luistert en zoekt en bescheiden is. Ze zoekt en luistert omdat ze Gods sporen in onze werkelijkheid wil ontdekken en ze is bescheiden omdat ze weet dat het uiteindelijk niet om haar gaat.²

Meulmeester schrijft op een *Missio Dei*-achtige wijze over de presentie van de Wegwijzer in Almere. God geeft bewegingen, God doet mensen vragen naar diensten vanuit de gemeente. Er is vanuit de gemeente oog en oor voor wat er leeft in de stedelijke samenleving. Signalen worden opgepikt en omgezet in vormen van presentie of in activiteiten. Daarbij is de gemeente geen kar-trekker, maar kar-duwer. Het is God zelf die de kar trekt. Dat is een rode draad in het verslag van Meulmeester en dat spoort met het *Missio Dei* concept.

Tegelijk is er ook verschil. De *Missio Dei* benadering heeft trekken van wat bekend staat als *appreciative inquiry* (AI). Dit is een benadering die niet primair wil inzetten bij het problematische, maar bij wat goed gaat of goed is. In kerkelijk Nederland is deze aanpak vooral bekend geworden via het boek *Goede wijn* van Jan Hendriks.³ In de *Missio Dei* benadering wordt de wereld buiten de kerk niet vooral gezien als 'verloren' of gemankeerd, maar met een eigen 'tegoed'. Het is een plek waar we sporen van de Geest kunnen ontdekken en waar veel goede zaken gaande zijn zonder dat daar het label 'christelijk' aan hangt. Bij Meulmeester zien we een wat dubbele positie. Hij ziet allerlei goede initiatieven in Almere, waardeert deze en wil er ook bij aansluiten, maar bekijkt de stad toch ook vrij sterk met een bril die geslepen lijkt te zijn om vooral 'het tekort' scherp te zien. Dat heeft zeker te maken met het diaconale karakter van de gemeente waarbij vrijwel automatisch de aandacht uitgaat naar de zwakkere. Maar het zal ook te maken hebben met de orthodoxe theologie van de gemeente: zonder het kruis van Jezus Christus is 'leven in overvloed' niet mogelijk. Meulmeester is daar helder over: "We zijn ervan overtuigd dat de aloude waarheden van de Schrift; de boodschap van het kruis en de opstanding

---

¹ L.A. Hoedemaker, 'Het volk van God en de einden der aarde', in: F.J. Verstraelen, *Oecumenische inleiding in de missiologie*, Kampen 1988, p. 172. Zie voor het begrip ook David Bosch, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll 2007²³, p. 389-393

² Je kunt in dat laatste overigens ook te ver gaan. Zo reduceerde de Nederlandse missioloog J.C. Hoekendijk de kerk tot louter een functie van het apostolaat. "Wat er verder nog van de kerk gezegd kan worden, is op de keper theologisch irrelevant", voegde hij er nog provocerend aan toe. J.C. Hoekendijk, *De kerk binnenste buiten*, Amsterdam 1964, p. 23,24,51

³ Jan Hendriks, *Goede wijn. Waarderende gemeenteopbouw*, Utrecht 2013. De aan dit boek gekoppelde website is te vinden via <https://www.waarderendegemeenteopbouw.nl/>

onverkort en onverhuld gepredikt moeten worden.” Deze combinatie – grote openheid voor de samenleving én een orthodoxe theologie – maakt de Wegwijzer tot op zekere hoogte tot een representant van een groep gemeenten die het in onze tijd relatief goed doet. We zien allerlei gemeenten met een geprofileerde identiteit en een bepaalde openheid naar de omringende samenleving die vitaal en groeiend zijn. Ze hebben vaak ook een aanzuigende werking richting orthodoxe gemeenten met een meer besloten karakter.⁴ Is de kerkelijke toekomst in Nederland aan dit type gemeente: ondernemend, orthodox, zelfstandig en missionair-diaconaal gericht op de omgeving? Bij die eerste typering – ‘ondernemend’- sta ik nog iets uitvoeriger stil.

De religieuze ondernemer

Misschien meer dan in al de 22 eerdere afleveringen van deze rubriek proef ik ondernemerschap bij Meulmeester. Hij noemt zichzelf geen ondernemer, maar het artikel is wel doortrokken van een geest van ondernemerschap. Hij zoekt naar kansen, naar fronten waar iets te winnen valt en maakt daarbij onder meer gebruik van demografisch onderzoek. Zo bepaalt hij zijn ‘markt’. Typerend is ook zijn opmerking dat kerken veel investeren in ‘producten’ waar helemaal geen vraag naar is. Hij wil geen producten bedenken die dan vervolgens ‘vermarkt’ moeten worden. God kent ‘de markt’ als geen ander en dus is het voor kerken zaak maximaal open te staan voor God die bewegingen in gang zet en die ons laat zien wat er gaande is in de bredere samenleving.

We zien in onze tijd een groeiende aandacht voor religieus ondernemerschap. Op tal van plekken wordt gepionierd en zoeken ondernemende types naar nieuwe markten en niches in het levensbeschouwelijke landschap. Voor sommigen is een dergelijk taalveld vloeken in de kerk, maar de samenleving stuwt ons wel in de richting van levensbeschouwelijk ondernemen. Het aanbod op de markt van welzijn en geluk is overweldigend groot en bovendien zeer veelkleurig. Veel kerken moeten daar nog erg aan wennen, gegeven hun langdurige monopolie positie. Veel voorgangers bedienen bovendien vooral de ‘interne markt’, gericht als ze zijn op pastoraat binnen de eigen gemeenschap. Meulmeester ziet deze beperking en pleit daarom voor het betrekken van ondernemers bij missionaire activiteiten. Zij zien kansen waar de theoloog deze vaak niet ziet en weten ook van ophouden als iets niet op gang komt. Theoloog en pionier Alrik Vos deed onderzoek naar kerkplanters en ‘gewone’ dominees en ontdekte daarbij een boeiend verschil. Hij vroeg hen naar hun voorkeursberoep als ze geen dominee of kerkplanter zouden zijn geworden. Bij de dominees stond de leraar bovenaan, bij de kerkplanters de ondernemer.⁵ Dat is een treffend verschil. Er zijn goede gronden te vermoeden dat Meulmeester in dit onderzoek ook zou hebben gekozen voor het ondernemerschap. Het lijkt hem in het bloed te zitten.

We zitten in een tijd waarin ondernemerschap een hoge vlucht neemt. Denk aan de enorme toename van het aantal zzp-ers, ook in de wereld van religie en zingeving. Hoe ondernemend dient de voorganger van de toekomst te zijn? Het onderzoek van Vos vormt onder meer een uitdaging voor de werving van aspirant voorgangers. Waar zetten kerken op dit punt op in? Stefan Paas provoceert ze op dit punt: “Iemand die geschikt is om zes jaar in de collegebanken door te brengen, is bijna per definitie niet geschikt om een ondernemende pionier te zijn.”⁶ Zo scherp hoeven we het contrast misschien niet te maken, maar de spanning is wel voelbaar. Bij wat voor voorgangers zijn kerkelijke gemeenten gebaat? Zou het kunnen zijn dat in onze tijd ondernemerschap naast herder en leraar zijn van groot belang is? Voor iemand als Henk Stoorvogel (voorganger Vrije Evangelisatie Zwolle) is het antwoord helder: missionair ondernemerschap is essentieel voor de toekomst van de kerk in Nederland.⁷ En als dat zo is, wat betekent dat dan voor de opleiding van predikanten, priesters en kerkelijk werkers?⁸

Onafhankelijke gemeenten. Verbinding met andere kerken?

---

⁴ Een goed voorbeeld is de Stadskerk in Groningen (Vrije Baptisten) die een groot aantal ex-vrijgemaakten uit ‘stad en ommeland’ telt. Zie hiervoor ook Henk Stoorvogel, ‘Viva de kerk!’, in: *Ouderlingenblad*, jrg. 96 (2019) nr. 1100, p. 25-28

⁵ Alrik Vos, *Hoop. Een onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, CGK en GKV in Nederland*. Masterscriptie Vrije Universiteit Amsterdam 2012, p. 110-112

⁶ Uitspraak tijdens het symposium ‘Op hoop van zegen’ in Gouda, maart 2017

⁷ Stoorvogel, a.a., p.26

⁸ Zie hier Greco Idema, Elze Riemer, *De reli-ondernemer. Gids voor een heilzame business*, Heeswijk-Dinther 2017

De wortels van de Wegwijzer liggen in de wereld van de Gereformeerde Gemeente. Vanuit de plaatselijke gemeente in Lelystad is gezocht naar kerkelijke presentie in Almere. Deze is er uiteindelijk dus ook gekomen, maar de Wegwijzer is geen deel gaan uitmaken van deze orthodoxe denominatie. Kennelijk was er onvoldoende aansluiting op de cultuur van de Gereformeerde Gemeenten. Dat is geen incident. We zien in onze tijd de opkomst van onafhankelijke gemeenten die geen deel uitmaken van een denominatie. Ook binnen denominaties is er vaak de neiging om lokaal een eigen koers te varen. Onderzoekers noemen dat 'congregational localism'.⁹ De Wegwijzer lijkt een mooi voorbeeld te zijn van een dergelijke lokale 'zelfbepaling'. Vermoedelijk speelt de sterke missionaire oriëntatie van de gemeente hierin ook een rol. Roozen cs wijzen er op dat het proces van 'lokalisering' onder andere te maken heeft met het besef dat de missionaire roeping niet meer primair betrekking heeft op andere continenten, maar op de eigen directe omgeving. Missie 'overzee' is primair een aangelegenheid van kerkverbanden, plaatselijke missie is uiteraard in de eerste plaats een lokale verantwoordelijkheid.¹⁰ Landelijke kerkverbanden komen dan minder snel in beeld.

Zelfstandige gemeente die geen deel uitmaken van een denominatie zullen in veel gevallen toch contact zoeken met andere kerkelijke gemeenten en groepen. Dat zien we ook in Almere. De Wegwijzer zoekt verbinding met andere kerken in Almere, met name vanuit het missionair-diaconale verlangen als kerken dienstbaar aan de stad te zijn. Deze zoektocht naar contact en samenwerking is in lijn met het denken van Michael Moynagh. Deze huistheoloog van de Britse *fresh expression* beweging schrijft dat voor kerken vier relaties constitutief zijn: *up, in, out* en *of*.¹¹ Achtereenvolgens gaat het dan om de relatie met God, de onderlinge relaties binnen de gemeenschap, de gerichtheid op de omgeving en tenslotte de verbondenheid met andere kerken en christelijke groepen. De eerste drie relaties komen we in allerlei publicaties tegen als zijnde essentieel voor elke kerkelijke gemeenschap, maar voor de vierde relatie geldt dat veel minder. Maar voor Moynagh kan dat niet. Voor hem zijn 'loslopende' gemeenten en gemeenschappen feitelijk onmogelijk. Het lichaam van Christus is primair een beeld voor de onderlinge verhoudingen binnen een geloofsgemeenschap, maar kan ook dienen op het niveau van gemeenten en gemeenschappen als entiteiten. Ook zij vormen samen een lichaam en ook hier geldt dan 'de wet' dat je niet volledig zelf je gang kunt gaan. Je bent hoe dan ook verbonden met andere christelijke geloofsgemeenschappen, ook met gemeenschappen met wie je theologisch gezien weinig affiniteit voelt. Dat is in onze tijd wel spannend, juist vanwege de soms zo sterke hang naar zelfstandigheid en onafhankelijkheid en bovendien de verschillen in theologische identiteit. Lukt het in een stad Almere – niet geplaagd door soms eeuwenlange tradities - een brug te slaan tussen de uiteenlopende kerken?

Netwerken in de stad

Een sleutelwoord in het verhaal over de Wegwijzer is het begrip 'netwerk'. Meulmeester is een netwerker pur sang, overal zoekt hij naar verbinding en dwarsverbanden. Ik vind dat voor veel kerken een belangrijke les. Heel gemakkelijk zijn kerkelijke gemeenten eilanden. Meulmeester zoekt nadrukkelijk naar verbinding met de stedelijke samenleving en organen daarbinnen. Daarin lijkt hij sterk af te wijken van bijvoorbeeld de gemiddelde PKN-predikant. In 2014 werd onderzoek gedaan naar de werkbeleving van predikanten binnen de Protestantse Kerk. Een van de vragen ging over bevlogenheid in het werk. De antwoorden maakten duidelijk dat ze het meest bevlogen zijn over het voorgaan in vieringen (83% 'bevlogenen'). De oriëntatie op de buitenwereld is een stuk minder populair. Zo scoort 'contacten in de samenleving onderhouden' 20%, 'missionair werk' 15% en 'diaconaal werk' 8% 'bevlogenen'.¹² Dat zijn duidelijke cijfers. Wat is de roeping van

---

⁹ David A. Roozen, 'National Denominational Structures' Engagement with Postmodernity: An Integrative Summary from an Organizational Perspective', in: David A. Roozen, James R. Nieman (eds.), *Church, Identity, and Change. Theology and Denominational Structures in Unsettled Times*, (Grand Rapids/Cambridge: Eerdmans Publishing Company, 2005), p. 623.

¹⁰ Roozen, a.w., p. 597

¹¹ Michael Moynagh, *Church for Every Context. An Introduction to Theology and Practice*, London 2012, p. 106 ev.

¹² Bron: Kerkelijk werkers en predikanten. Onderzoek 2014, uitgave Protestantse Kerk. Te downloaden vanaf <http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Kerkelijk-werkers-en-predikanten-onderzoek-2014.pdf> (14-12-2018)

voorgangers? In de praktijk is er vaak concentratie op het werk binnen de gemeente, maar zou het kunnen dat een actieve oriëntatie op de samenleving evenzeer deel uitmaakt van het voorganger-zijn? Of trekt dat hem of haar te veel in een spagaat? Prikkelend in dit verband is de praktijk van een Amerikaanse gemeente. Haar voorganger, Stephen Chapin Garner, schreef een mooi en uitdagend boek over de vernieuwing van de gemeente waarbinnen hij werkt.¹³ Boven een van de paragrafen in zijn boek schreef hij 'Saying No to the Church!'. Hij gaat daarmee in tegen een sterke preoccupatie met het interne functioneren van de gemeente. In zijn gemeente is het bepaald niet ongebruikelijk dat leden wordt geadviseerd hun kerkelijke inzet te verminderen en zich te richten op hun taak in hun thuissituatie of in de bredere samenleving. Dat is niet heel gangbaar in kerken. Het is ook heel spannend: lukt het dan nog om de gemeente nog te laten draaien? Garner schrijft dat het in de gemeente nooit aan leiderschap ontbroken heeft. "I can't fully explain it, but by encouraging people to do God's work in the world, God has always provided us with enough people to do the work of the congregation."¹⁴ Is dat een constatering die we als een belofte voor de gemeente mogen opvatten?

Gebed, strijd, falen en fuiken....

Kort noem ik nog vier zaken die me troffen in het verslag uit Almere. Allereerst is dat de wonderlijke gave van het verbindende gebed. Meulmeester komt zijn roeping mede op het spoor door hem onbekende voorbidders. Hier ligt een kracht die we misschien wel veel te weinig op waarde schatten binnen onze kerken.

Een tweede punt is de militaire (beeld)taal van Meulmeester. Hij probeert fronten te ontdekken die vragen om (nieuwe) troepen. Dat is opmerkelijk taalgebruik dat in hele delen van de kerken onbekend en ook onbemind is. Tegelijk sluit het wel aan bij bepaalde delen uit de Schrift, bijvoorbeeld bij 'de wapenrusting Gods' uit Efeze 6. De taal van Meulmeester wijst er op dat er echt strijd geleverd moet worden. Daarmee prikkelt hij lezers en kerken die vooral uit zijn op vrede en harmonie. Hoe strijdvaardig is de kerk anno 2019? Een derde punt betreft de ruimte voor mislukkingen. Er mag gefaald worden binnen de Wegwijzer. De gemeente stimuleert – binnen de bandbreedte van haar beleid – experimenten en die mogen dus ook mislukken. Deze 'freedom to fail' schept ruimte voor vernieuwing, een ruimte die niet elke gemeente zich toestaat. Op dit punt doet de gemeente haar naam eer aan en is ze een wegwijzer voor angstige gemeenten die niet (meer) 'out of the box' durven denken en handelen. Wel is het jammer dat Meulmeester niet vertelt over de eigen mislukkingen en moeiten, want deze zijn doorgaans heel leerzaam.

Een laatste punt betreft het verlangen van de Wegwijzer op een holistische manier present te zijn in de Almeerse samenleving. Het gaat om de totale mens. Dat is een zeer te waarderen insteek, maar het blijft hier wel oppassen. Meulmeester schrijft onder meer het volgende: "Ons diaconaal werk is een krachtig missionair instrument geworden. Of het nu om voedsel, kleding, gezondheid, werk, inkomen of geestelijk welzijn gaat, de missie van de kerk omvat de complete mens. Onze Care-afdeling biedt enorme kansen om mensen met het Evangelie in aanraking te brengen!" We hoeven hier niet direct aan de diaconale fuik te denken waar mensen in zwemmen om opeens te ontdekken dat ze niet meer terug kunnen, maar het blijft een wankel evenwicht. De Wegwijzer zal zeker niet haar diaconaat instrumentaliseren ten dienste van haar evangelisatiewerk, maar bovenstaande zinnen kunnen wel de gedachte aan een fuik oproepen. De Wegwijzer zal echter weten dat het diaconaat nooit de worm aan het evangelisatie-vishaakje kan zijn. Vissers van mensen zijn in het Evangelie geen hengelaars....

Sake Stoppels is lector Theologie aan de Christelijke Hogeschool te Ede en wetenschappelijk beleidsmedewerker binnen de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland. Hij is lid van de redactie van Inspirare.

E: sstoppels@che.nl

---

¹³ Stephen Chapin Garner, with Jerry Thornell, *Scattering Seeds. Cultivating Church Vitality*, Herndon 2011

¹⁴ Garner, a.w., p. 100,101. Zie hier ook het recente pleidooi van Jacobine Gelderloos rond de plek van de kerk in het dorp, *Sporen van God in het dorp. Nieuwe perspectieven voor kerken op het platteland*, Utrecht 2018